

ILDEFONSO FALCONES

BOSÁ KRÁLOVNA

ARGO

ILDEFONSO FALCONES

BOSÁ KRÁLOVNA

/román/

ARGO

Přeložila Jana Novotná

LA REINA DESCALZA

Argo, 2013

© 2013, Ildefonso Falcones de Sierra

Translated from the original edition of Random House

Mondadori, Barcelona, 2013.

Translation © Jana Novotná, 2013

Památce mých rodičů

*Flamenco, jaká nádhera:
Znamená to
jiné tělo,
jinou duši, vášně, instinkty i přání;
jinak vnímat svět,
rozšířeným vědomím;
osud, mysl,
hudba nervů.
Nezkrotná divokost,
radost se slzami,
smutek, život
a temná láska;
nenávist k všednosti,
ke způsobům, které by nás chtěly oklestit;
opojení zpěvem,
vínem a polibky;
proměna života
v umění něhy,
rozmaru a svobody;
odmítnutí pout prostřednosti;
dát vše;
užívat si, dávat se, cítit se,
zkrátka žít!*

TOMÁS BORRÁS
Elegie na zpěváka flamenca

I.

VELKOLEPÁ BOHYNĚ

1.

Přístav v Cádizu

7. ledna 1748

Caridad chtěla vystoupit na cádizské molo, ale zaváhala. Stála na samém konci lodní lávky, po níž se vyloďovali z *Královny*, korábu válečného námořnictva. Ta doprovázela šest kupeckých lodí s povolením dovážet vysoce ceněné zboží ze zámorí. Žena pozvedla zrak k zimnímu slunci, které ozařovalo ruch v přístavu: právě vykládali jednu z těch, které s nimi pluly z Havany. Slunce proniklo škvírami jejího popraskaného slaměného klobouku a oslnilo ji. Ruch vládnoucí kolem ji zaskočil a polekaně se schoulila, jako by křik patřil jí.

„Nestůj tam, černá kůže,“ zahulákal námořník a bezohledně do ní strčil.

Caridad klopýtla a málem spadla do vody. Další člověk pohrozil, že ji předběhne, ale v tom okamžiku již neobratně vyskočila na molo, ustoupila stranou a znovu zůstala stát. Část posádky pokračovala ve vykládání, smála se, vtipkovala a nestydatě se sázela, které ženské zapomenou na dlouhou zaoceánskou plavbu.

„Užívej si svobodu, černoško!“ zavolal na ni další muž, když procházel kolem, a drze ji plácl přes zadek.

Někteří z jeho druhů se zasmáli. Caridad se ani nepohnula, jen upřeně pozorovala dlouhý špinavý cop poskakující na námořníkově roztrhané košili v rytmu kolébaté chůze směrem k Mořské bráně.

Svobodu? ptala se sama sebe. Jakou svobodu? Hleděla někam za přístav, na hradby, tam, kudy se Mořskou branou vstupovalo do města. Většina z více než pěti set členů posádky *Královny* se hromadila před bránou, kde je armáda úředníků – dohlížitelů, kaprálů a strážných – prohlížela, zda nepronášíjí zakázané zboží. Vyptávali se jich na ztracené lodě, protože co kdyby se některá z nich odpojila od konvoje, uhnula z vytyčené trasy, prodala zboží překupníkům a vysmála se královské pokladně? Muži netrpělivě vyčkávali na rutinní formality, jen ti nejdále od městských úředníků

vykřikovali, aby je nechali jít, ale inspektoři byli neústupní. *Královna*, majestátně kotvící v průlivu u ostrova *Trocadero*, převezla v podpalubí více než dva miliony pesos a skoro stejné množství stříbrných cihel, pokladu z Ameriky; krom toho byla na palubě i Caridad a její pán, don José.

Prokletý don José! Caridad o něj pečovala během plavby. „Mořská nemoc“, tím říkali, že trpí. „Zemře,“ tvrdili. A skutečně, po pomalé agonii, v níž den za dnem stravovaly jeho tělo děsuplné otoky, horečky a chrlení krve, nadešla jeho poslední hodinka. Celý měsíc byli pán a jeho otrokyně zavřeni v malé zatuchlé kajutě na zádi, v níž visela jediná hamaka; deskami kajutu obložil za značný obnos kapitán v prostoru, který obvykle používali důstojníci. „*Eleguá*, nechť jeho duše nenajde klid, nechť věčně bloudí,“ přávala si Caridad, která v omezeném prostoru vnímala mocnou přítomnost Nejvyšší bytosti, Boha, řídícího lidské osudy. A jako by ji pán slyšel, žadonil o slitování horečnatýma očima, které naháněly hrůzu, a natahoval ruku, hledaje živočišné teplo, jež, jak tušil, z něj unikalo. Caridad mu tu útěchu odepřela. Copak i ona k němu nenatahovala ruku, když ji odloučil od malého Marcela? A jak se tehdy její pán zachoval? Na plantáži rozkázal správci, aby ji podržel, a černému otroku, aby dítě odnesl.

„Ať přestane brečet!“ dodal na prostranství před velkým domem, kde se shromáždili otroci, aby poznali nového pána a osud, který je čeká. „Nesnáším, když...“

Don José náhle zmlkl. Na tvářích otroků se odráželo zděšení. Caridad se vyprostila ze správcových rukou a chtěla se rozběhnout za synáčkem, ale okamžitě si uvědomila svou nerozvážnost a zastavila se. Nějakou dobu slyšeli jen Marcelův pronikavý, zoufalý pláč.

„Mám ji zbičovat, done José?“ zeptal se předák, když ji znovu chytil.

„Ne,“ usoudil don José po chvíli. „Nechci ji dovézt do Španělska zmračenou.“

A obrovitý černochoch Cecilio ji pustil a na přísný šafářův pokyn odvedl dítě do baráku. Caridad padla na kolena a její pláč se smísl s dětským. Tenkrát viděla synka naposled. Nedovolili, aby se s ním rozloučila, nemožnili jí...

„Caridad! Co tam, ženská, postáváš?“

Když zaslechla svoje jméno, vrátila se do přítomnosti a v rámusu poznala hlas dona Damiána, starého lodního kaplana, který vystoupil spolu s ostatními. Bez meškání hodila uzlík na zem, sundala si klobouk, sklopila zrak a poničený slaměný klobouk mačkala v ruku.

„Nemůžeš jen tak postávat v přístavu,“ pokračoval kněz, přistoupil k ní a vzal ji za paži. Byl to jen mžik a duchovní ji hned zase vyplašeně pustil. „Jdeme,“ naléhal nervózně. „Pojď se mnou.“

Kráčeli k Mořské bráně: don Damián s malým kufříkem a Caridad s ranečkem a s kloboukem v rukou, nespouštějíc zrak z kaplanových sandálů.

„Uvolněte cestu Božímu muži,“ vyzval kněz námořníky namačkané před bránou.

Dav jim pomalu uvolňoval cestu. Caridad šla za ním, táhla bosé nohy po zemi, černá jako eben, hlavu skloněnou. Prostá dlouhá zašedlá košile z hrubého plátna, kterou měla na sobě, nedokázala skrýt, že jde o silnou, dobře stavěnou ženu, stejně vysokou jako někteří námořníci, kteří zvedali oči, aby si prohlédli její husté kudrnaté černé vlasy, zatímco jiní se nemohli odtrhnout od jejích mohutných, pevných prsou či smyslných boků. Kaplan se nezastavoval, pouze pozvedl ruku, aby zarazil hvízdání, necudné poznámky a drzé návrhy.

„Jsem otec Damián García,“ představil se, jakmile se dostali z davu námořníků, a předložil papíry jednomu dozorci. „Kaplan na válečné lodi *Královna* z flotily Jeho Výsosti.“

Dozorce prolistoval papíry.

„Dovolíte, Důstojnosti, prohlédnout si váš kufr?“

„Mám v něm jen věci osobní potřeby...,“ prohlásil kněz a otevřel jej. „Zboží je patřičně zapsáno.“

Dozorce přikývl, nicméně se dál přehraboval v zavazadle.

„Nějaké nepříjemnosti cestou?“ zjišťoval důstojník, aniž na něj pohlédl, a potěžkával doutník. „Potkali jste nějaké nepřátelské či cizí lodě?“

„Žádnou. Vše dle plánu.“

Dozorce pokynul hlavou směrem ke Caridad.

„Vaše otrokyně?“ zjišťoval, když dokončil prohlídku. „Nemáte ji zanesenou v papírech.“

„Tahle? Ne, je to svobodná žena.“

„Nevypadá tak,“ prohlásil dohlížitel a postavil se před Caridad, která sevřela raneček a přitiskla k sobě slaměný klobouk. „Podívej se na mě, negerko!“ procedil důstojník mezi zuby. „Co skrýváš?“

Někteří důstojníci kontrolující námořníky přestali pracovat a obrátili se na dohlázeatele a na ženu, která před ním stála se sklopenou hlavou. Námořníci, kteří jim předtím uhnuli z cesty, přistupovali blíže.

„Nic. Nic neskrývá,“ vybuchl don Damián.

„Mlčte, otče. Každý, kdo se neodváží pohlédnout dohlížiteli do očí, něco skrývá.“

„Co by tak asi ta nešťastnice ukrývala?“ stál si kněz na svém. „Caridad, podej mu svoje papíry.“

Žena šátrala v ranečku a hledala dokumenty, které jí předal písař na lodi, zatímco don Damián pokračoval:

„Nastoupila na loď v Havaně se svým pánem, donem Josém Hidalgem, který se před smrtí chtěl vrátit do vlasti, ale zesnul během cesty, nechť je mu Pán milostiv.“

Caridad odevzdala pomačkané dokumenty dohlížiteli.

„Před smrtí,“ vysvětloval don Damián, „jak je to na lodích Jejího Veličenstva obvyklé, don José sepsal závěť a v ní dal své otrokyni Caridad svobodu. Zde je přípis o propuštění otroka, který jí předal písař z admirálské lodi.“

„Caridad Hidalgová,“ psalo se v listině, v níž písař Caridad přisoudil příjmení zesnulého, „také známá jako Cachita; černé barvy, zdravá, silné konstituce, tmavé kudrnaté vlasy, přibližně pětadvacetiletá.“

„Co máš v tom pytli?“ zeptal se dohlížitel, když si přečetl dokumenty stvrzující Caridadinu svobodu.

Žena rozvázala uzlík a ukázala mu jej. Byla v něm pouze stará deka a flanelový kabátek. To bylo všechno, co měla, oblečení, které jí pán v posledních letech daroval: kabátek předešlou zimu a deku předloni. Mezi kusy oděvu si schovala několik doutníků, které ukradla donu Josému na lodi. Co když je najdou? bála se. Dohlížitel se chystal věci v ranečku prohlédnout, ale při pohledu na zašlé oblečení od záměru upustil.

„Dívej se mi do očí, černoško,“ přikázal.

Všichni, kdo scénku sledovali, teď zřetelně viděli, jak se Caridad chvěje. Ještě nikdy nehleděla do očí bílému muži, když na ni mluvil.

„Je vyděšená,“ vložil se do toho otec Damián.

„Řekl jsem jí, aby se dívala přímo na mě.“

„Udělej to,“ prosil kaplan.

Caridad zvedla hlavu – kulatý obličej, silné masité rty, plochý nos a malá hnědá očka – a snažila se hledět mimo dohlížitele, někam k městu.

Muž sraštil obočí a marně hledal těkavý ženin pohled.

„Další!“ nečekaně ustoupil, napětí pominulo a okamžitě se k němu vrhla lavina námořníků. Don Damián, s Caridad těsně za zády, prošel Mořskou bránou, průchodem chráněným dvěma věžemi s cimbuřím,

a vnořil se do města. Za nimi zůstala na Trocaderu *Královna*, koráb s dvěma můstky a více než sedmdesáti děly, na němž pluli z Havany, a šest kupeckých lodí, které chránil a jejichž podpalubí překypovalo zbožím z Ameriky: cukrem, tabákem, kakaem, zázvorem, šťávou z kořenu sarsapily, semeny indigovníku, košenilou, hedvábím, perlami, želvovinou... stříbrem. Plavba byla nadmíru úspěšná a Cádiz je přivítal vyzváněním zvonů. Španělsko bylo ve válce s Anglií. Flotily z Ameriky, které před několika roky křižovaly oceán pod silnou ochranou královského válečného námořnictva, teď nemohly vyplouvat a obchod provozovala plavidla vlastněná soukromníky, kteří získali královské povolení. Vykládání zboží a cenností, tak nezbytných pro truhlice státních financí, vždy vyvolalo ve všech koutech města slavnostní náladu.

Když dorazili do ulice Peloty – za sebou nechali kostel Panny Marie del Pópulo a Mořskou bránu –, don Damián se odpoutal od davu námořníků, vojáků a obchodníků a zastavil se:

„Nechť tě Bůh provází a ochraňuje, Caridad,“ položil kufrík na zem a otočil se k ní.

Žena neodpovídala. Slaměný klobouk si narazila až po uši, a kněz jí tak neviděl do očí, i když si dokázal představit, že jsou jako vždy upřené na zavazadlo nebo na jeho sandály. „Mám co dělat, rozumíš?“ omlouval se. „Najdi si nějakou práci. Je to bohaté město.“

Don Damián se pravou rukou letmo dotkl ženina předloktí; v tu chvíli to byl on, kdo na okamžik sklopil oči. Když zrak pozvedl, Caridad na něj upírala malá hnědá očka, stejně jako během plavby, když se otrokyně ujal po smrti jejího pána a na kapitánův rozkaz ji ukrýval před posádkou. Zatočila se mu hlava. „Já jsem se jí přece nedotkl,“ opakoval si snad posté. Nikdy na ni nevztáhl ruku, a přece na něj Caridad hleděla nevýraznými očima a on... Nemohl jinak, při pohledu na tu nádhernou ženu musel pod talárem masturbovat.

Okamžitě po smrti dona Josého se konal smuteční obřad: pomodlili se tři růžence a tělo v pytli hodili přes palubu s dvěma soudky vody přivázanými k nohám. Kapitán pak poručil rozebrat kajutu a písař měl zajistit jeho majetek. Don José byl jediným pasažérem na lodi; Caridad jedinou ženou na palubě.

„Velebný pane,“ řekl kaplanovi po vydání příslušných rozkazů. „Postarejte se o to, aby se posádka k černošce nepřibližovala.“

„Ale já...“ vymlouval se don Damián.

„I když vám nepatří, můžete si brát jídlo, které jsme nalodili s panem Hidalgem, a tím ji krmit,“ rozhodl důstojník, nevšímaje si kněžových protestů.

Don Damián nepouštěl Caridad ven z malé kajuty, kde bylo místo jen pro jednu hamaku visící mezi stěnami, kterou musel sundat a složit každé ráno. Žena spala pod sítí na zemi u jeho nohou. První noc se kaplan uchýlil k četbě svatých knih, avšak postupně se jeho pohledy stále více soustřeďovaly na plamen svíce a jakoby z vlastní vůle bloudily od těžkých svazků k ženě, schoulené nedaleko.

Bojoval s fantaziemi, které na něj útočily při pohledu na Caridadiny nohy, vykukující zpod deky, jíž se přikrývala, na její prsa, zvedající se a klesající v rytmu dechu, na její boky. A skoro bezděčně se začal dotýkat vlastního těla. Možná to bylo skřípěním dřevěných sloupků, na nichž síť visela, možná napětím, které se v malém prostoru vystupňovalo, jisté je, že Caridad otevřela oči, které rázem pohltily veškerou záři vydávanou svíčkou. Don Damián cítil, že rudne, a chvíli se ani nepohnul, ovšem jeho touhu znásobil Caridadin pohled, stejně nevýrazný, s jakým nyní vyslechla jeho slova.

„Udělej, co ti říkám, Caridad,“ naléhal. „Najdi si práci.“

Don Damián zvedl kufřík, obrátil se k ní zády a pokračoval v cestě.

„Proč se cítím provinile?“ zeptal se sám sebe, když se zastavil, aby si zavazadlo přehodil do druhé ruky. Mohl ji znásilnit, omlouval se jako vždy, když ho trápil pocit viny. Vždyť je to jenom otrokyně. Snad... Snad by se ani nemusel uchýlit k násilí. Copak všechny ty černé otrokyně nejsou prostopášené? Don José, její pán, to vyznal při zpovědi: spal se všemi.

„S Caridad mám syna,“ prozradil. „Možná i dva, ale ne, nemyslím. Ten druhý, tupý hlupák, má stejnou barvu jako ona.“

„Litujete toho?“ zeptal se ho kněz.

„Že mám děti s černoškami?“ trhnul sebou plantážník. „Otče, malé kreolky jsem prodával do nedalekého cukrovaru patřícího církvi. Když je ode mne kupovali, nikdy se nezajímali o mou hříšnou duši.“

Don Damián zamířil k chrámu Svatého kříže, na druhé straně úzkého pruhu země, na němž leželo opevněné město a uzavíralo tak zátoku. Než na křižovatce zahnul, otočil se a zahlédl mezi davem Caridad. Couvala, dokud zády nenarazila na zeď, a tam zůstala nehybně stát.

„Dostane se z toho,“ ujišťoval se, zrychlil krok a zahnul do vedlejší ulice. Cádiz bylo bohaté město, žili tam obchodníci z celé Evropy a peníze

tekly proudem. Je to svobodná žena, a proto se musí naučit žít a pracovat jako taková. Ušel velký kus, a když dorazil na místo, kde již zřetelně viděl stavbu nové katedrály nedaleko chrámu Svatého kříže, zastavil se. A jakou práci ta nešťastnice asi může dělat? Nic neumí, zná pouze tabákovou plantáž, kde žila od svých deseti let, kdy dívku, pocházející z Guinejského zálivu, z království Lukumů, koupili dodavatelé otroků za ubohých pět loktů látky a prodali ji na stále potřebném a chamtivém kubánském trhu. Vyprávěl mu o tom sám don José Hidalgo, když se kaplan zajímal, proč si na cestu vybral právě ji.

„Je silná a žádoucí,“ dodal plantážník a mrkl na něj. „A zdá se, že už je neplodná, což je mimo plantáž výhoda. Poté co porodila toho blbečka...“

Don José mu také vysvětlil, že je vdovec a jeho syn právník dělá kariéru v Madridu, kde teď on chce prožít své poslední dny. Na Kubě vlastnil na rovině nedaleko Havany výnosnou plantáž tabáku, na níž sám pracoval s přibližně dvaceti otroky. Samota, stáří a tlak cukrovarníků, kteří hledali nové pozemky pro vzkvétající průmysl, ho donutily majetek prodat a vrátit se do vlasti, ale po dvaceti dnech plavby na něj zaútočil mor a podlomil jeho slabé a ochablé tělo. Horečka, otoky, skvrny na pokožce a krvácející dásně způsobily, že i lékař nad ním udělal kříž.

A pak, jak bylo na královských lodích povinné, kapitán *Královny* přikázal písaři, aby navštívil kajutu dona Josého a potvrdil jeho poslední vůli.

„Dávám svobodu své otrokyni Caridad,“ zašeptal nemocný poté, co zanechal několik milosrdných odkazů a celý svůj majetek odkázal onomu synovi, s nímž se již nesetká.

Když se žena dozvěděla, že je svobodná, nedala najevo žádný cit, vlastně vůbec nic, vzpomněl si kněz stojící na ulici.

„Nemluvila,“ don Damián si uvědomil, jak moc se musel snažit, aby mezi stovkami hlasů modlících se při nedělních mších na palubě zaslechl Caridad nebo její bázlivý šepot v noci, než ulehli a on ji nutil, aby se s ním modlila. Jakou práci tak asi může vykonávat? Kaplan si byl dobře vědom toho, že skoro všichni osvobození otroci nakonec zůstali pracovat pro své bývalé pány za mizernou mzdu, která jen stěží pokrývala potřeby, jež jako otroci měli zajištěné, nebo skončili jako žebráci na ulicích a rvali se o almužnu s dalšími tisíci prosebníků. A to byli ti, kdo se narodili ve Španělsku, znali zem a její obyvatele, někteří z nich byli dokonce bystří a inteligentní. Jak se jen dokáže Caridad vyznat ve městě jako Cádiz?

Povzdechl si, rukou si několikrát pohladil bradu a těch několik málo vlasů, které mu zůstaly. Pak se otočil, zafuněl, když zvedal kufr, hodil si ho na záda a vracel se stejnou cestou. Co mám dělat? ptal se. Mohl by... mohl by jí zprostředkovat práci v tabákové továrně, to umí. „Je moc šikovná na práci s tabákovými listy; zachází s nimi s láskou a jemně, jak to má být, pozná ty nejlepší a z nich stáčí dobré doutníky,“ prozradil mu don José. To by však vyžadovalo laskavosti druhých a mohli by se dozvědět, že on... Nemohl riskovat, že by jim Caridad vyprávěla něco z toho, k čemu došlo na lodi. V továrně pracovalo kolem dvou set žen, které si při výrobě malých cádizských doutníků neustále šuškalý a někoho pomlouvaly.

Našel Caridad stále přilepenou ke zdi, nehybnou, opuštěnou. Skupinka usmrkanců se jí vysmívala, zatímco ostatní, kdo přicházeli do přístavu či z něj vycházeli, si toho nevšimli. Don Damián k ní přistoupil právě v okamžiku, kdy po ní chtěl jeden kluk hodit kámen.

„Necháš toho!“ rozkřikl se.

Kluk se zarazil, dívka si sundala klobouk a sklopila oči.

Caridad poodešla od skupiny sedmi cestujících, kteří nastoupili na loď plující po řece Guadalquivir až do Sevilly, a vyčerpaná si hledala místo mezi hromadou balíků nakupených na palubě. Byla to rybářská loď s jediným stěžněm a s vyhovující nosností, která dorazila do Cádizu s nákladem ceněného oleje ze sevillských nížin.

Z cádizské zátoky pluli podél břehu až do Sanlúcaru de Barrameda v ústí Guadalquiviru. U Chipiony vyčkávali s ostatními rybářskými loděmi a dalšími plavidly na příliv a na příznivý vítr, aby překonali nebezpečnou mělčinu u Sanlúcaru, obávané písčiny, které oblast proměnily v pohřebiště lodí. Kapitáni se odvažovali překonat mělčinu pouze v případě, že se sešly všechny potřebné okolnosti... Potom vpluli do řeky hnaní silou přílivu, který je zanesl až do blízkosti Sevilly.

„Jsou známy případy, kdy lodě musely čekat až sto dní, než se dostaly přes mělčinu,“ poznamenal námořník k přepychově oblečenému cestujícímu, který hned starostlivě pohlédl k Sanlúcaru a ohromujícím močálům, jako by prosil, aby je nepotkal stejný osud.

Caridad, sedící mezi několika pytli u okraje paluby, se nechala unášet houpáním tartany. Moře bylo klamně tiché, stejně jako všichni na palubě, stejně jako na ostatních lodích. Nebylo to pouze očekávání, nýbrž i strach